

مروری بر فرآیند ترجمه و تطابق فرهنگی پرسش‌نامه‌ها

شادی پشندی^{*} BSc، مرتضی خاقانی‌زاده^۱ MSc، عباس عبادی^۱ PhD

^{*} گروه داخلی جراحی، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه...^(ع)، تهران، ایران

^۱ دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه...^(ع)، تهران، ایران

چکیده

مقدمه. فعالیت‌های پژوهشی در پرستاری روندی رو به رشد دارد. جمع‌آوری داده‌ها با بهره‌گیری از پرسش‌نامه، یکی از مراحل مهم پژوهش است. تاکنون پرسش‌نامه‌های فراوانی به زبان‌های رایج دنیا طراحی شده و در سایر کشورها مورد استفاده قرار گرفته است. معمولاً پرسش‌نامه‌ها برحسب نیاز، به صورت فردی تهیه یا ترجمه می‌شوند و هنوز رعایت اصول استاندارد برای هدایت فرآیند ترجمه از سوی پژوهشگران ضروری شناخته نشده است. متخصصان روان‌سنجی ابزارهای پژوهشی، به طور مرتب بر فرآیند صحیح ترجمه پرسش‌نامه‌ها تاکید می‌کنند، زیرا در صورت عدم توجه به این مهم، نمی‌توان یافته‌های داخلی و خارجی را با یکدیگر مقایسه کرد. دستیابی به استانداردهای مورد توافق برای ترجمه مناسب، کیفیت ترجمه ابزار را بالا می‌برد و منجر به افزایش همکاری و مشارکت بین محققان از فرهنگ‌های متفاوت و بهبود نتایج مشترک می‌شود. پژوهشگران و طراحان پرسش‌نامه‌ها گام‌های متعددی درخصوص ترجمه پرسش‌نامه و انطباق فرهنگی آن برداشته‌اند. هدف این مقاله معرفی گام‌های مهم فرآیند ترجمه بر مبنای حفظ برابری‌های فرهنگی بود.

نتیجه‌گیری. کیفیت ابزار استفاده‌شده در مطالعات بین‌فرهنگی، با توجه به کیفیت روش ترجمه ابزار در تحقیقات مختلف متفاوت است. بنابراین، توافق و اجماع بین محققان در مورد چگونگی دستیابی به کیفیت ابزار ضروری است.

کلیدواژه‌ها: پرسش‌نامه، ترجمه، انطباق فرهنگی

Review of translation and cultural adaptation process of questionnaires

Pashandi Sh. * BSc, Khaghanizadeh M. ¹ MSc, Ebadi A. ¹ PhD

^{*}Department of Internal Surgery, Faculty of Nursing, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

¹Faculty of Nursing, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Abstract

Introduction. Nursing research activities have a growing trend. Data collecting by a questionnaire is one of the important stages of research. Up to now, lots of questionnaires have been developed in today's world languages and been used in different countries. The questionnaires usually are translated or developed individually as needed and still some researchers do not believe in acceptance of standard guideline about translation process. Research tools psychometric experts; frequently insist on a correct translation process of questionnaires and by not paying attention to this important issue, internal and external findings couldn't be compared with each other. Attainment of consensus standards for proper translation, enhance the translation quality of tools and cause to increase the cooperation and partnership between researchers from different cultures and improve the common results. Researchers and questionnaire designers have taken many steps in translation and cultural adaptation of questionnaire. The goal of this article was to introduce important steps of translation process based on maintaining the cultural equivalences.

Conclusion. The quality of an instrument used in cross-cultural research is expected to vary with quality of the translation method in different researches. Therefore, there is a need for consensus among researchers in how to achieve the quality of instrument translation.

Keywords: Questionnaire, Translation, Cultural Adaptation

مقدمه

پیشرفت‌های علمی جوامع مرهون پژوهش‌هایی است که موجب تولید دانش در علوم مختلف شده‌اند. در بسیاری از پژوهش‌ها برای جمع‌آوری داده‌ها از روش خودگزارشی (استفاده از پرسش‌نامه) استفاده می‌شود و پژوهشگران در این مرحله به یکی از دو شیوه؛ الف) طراحی پرسش‌نامه جدید که نیازمند رعایت اصول علمی و تخصصی خاص است؛ یا ب) استفاده از پرسش‌نامه‌های موجود (خارجی) که اعتبار و روایی آنها تایید شده است [۱] عمل می‌کنند.

ترجمه فرآیندی است که طی آن پیامی از زبان مرجع به زبان هدف قابل انتقال می‌شود. این فرآیند، نیازمند رعایت قواعد و اصول خاص خود است. البته باید توجه نمود که در کنار ترجمه پرسش‌نامه، تطبیق معانی عبارات بسیار حایز اهمیت است، زیرا برای آنکه بتوان پرسش‌نامه را در فرهنگ جامعه هدف مورد استفاده قرار داد، باید برابری‌های معنایی و محتوایی عبارات انجام شود. ترجمه خوب و دارای تطابق فرهنگی، فرصتی را برای مقایسه مفاهیم در دو جامعه مرجع و هدف ایجاد می‌نماید [۲]. متخصصان روان‌سنجی ابزارهای پژوهشی، مرتباً بر فرآیند صحیح ترجمه پرسش‌نامه‌ها تاکید می‌کنند. در صورت عدم توجه به این مهم، نمی‌توان یافته‌های حاصل از پژوهش را با سایر یافته‌های داخلی و خارجی مقایسه کرد [۱]. در مطالعاتی که از معیارهای کمی استفاده می‌کنند، ترجمه معیارها به زبان فرهنگی جامعه مورد مطالعه ضروری است که فرآیند ساده‌ای نیست. ارزش‌های منعکس‌شده به وسیله ابزار و مفاهیم و معانی اجزای آن ممکن است از فرهنگی به فرهنگ دیگر بسیار متفاوت باشد. بنابراین، کیفیت ترجمه و روایی ابزار ترجمه‌شده نقش مهمی در معتبرسازی نسخه ترجمه‌شده ایفا می‌نماید [۳]. زندگی افراد در جوامع و فرهنگ‌های مختلف ضرورت انجام ترجمه‌ای دقیق، با حفظ برابری‌های معنایی را مشخص می‌سازد. اگرچه ترجمه پرسش‌نامه با رعایت تطابق فرهنگی آن فرآیندی پیچیده است، اما انجام آن کیفیت کار را بالا برده و امکان مقایسه نتایج را در فرهنگ جامعه هدف با فرهنگ جامعه مبدأ فراهم می‌کند [۴]. از سوی دیگر، به دلیل تفاوت‌های فرهنگی در معنی و مفهوم واژه‌ها، در صورت عدم یکسانی فرهنگی معانی واژگان دو پرسش‌نامه ترجمه‌شده و نسخه اصلی، اعتبار و روایی پرسش‌نامه مورد نظر کاهش می‌یابد [۱].

پژوهشگران و طراحان پرسش‌نامه‌های پژوهشی، گام‌های متعددی را در خصوص روند ترجمه پرسش‌نامه و تطبیق فرهنگی آن ارایه کرده‌اند. در این مقاله به چگونگی تطابق فرهنگی معانی و جملات پرسش‌نامه و گام‌های مهم فرآیند ترجمه که معمولاً در الگوهای مختلف مشترک هستند، پرداخته‌ایم.

تطابق فرهنگی

یکی از اهداف اساسی در روند ترجمه پرسش‌نامه تطابق فرهنگی آن با جامعه هدف است. به‌واسطه ترجمه خوب، می‌توان بازخوردی مشابه

از نمونه‌های دو فرهنگ مختلف با تکمیل پرسش‌نامه دریافت کرد [۵]. طی تمام مراحل ترجمه، مترجم باید تا جای ممکن تشابه معنایی و تکنیکی نگارش عبارات را حفظ کند [۶]. طبق نظر گیلمن، در صورتی که حین ترجمه برگشتی، برابری‌های فرهنگی توسط گروه مترجمان رعایت شود، می‌توان ادعا نمود که پرسش‌نامه منطبق با اصول تطابق فرهنگی ترجمه شده است [۷]. این برابری‌ها شامل موارد زیر هستند:

معنایی: جملات در دو نسخه اصلی و ترجمه‌شده معانی یکسانی داشته باشند. تک‌تک گویه‌های پرسش‌نامه مورد توافق کمیته مترجمان قرار گیرد و به تفاوت‌های لغوی و دست‌ورزایی توجه شود.

اصطلاحی: اصطلاحات و واژه‌ها در دو پرسش‌نامه مترادف یکدیگر باشند. معادل‌سازی عبارات و توجه به جنبه‌های احساسی و اجتماعی زبان هدف مورد توجه قرار گیرد.

تجربی: از برابری ترجمه عبارات مربوط به فعالیت‌های روزمره اطمینان حاصل شود.

ادراکی: از برابری درک و مفهوم ترجمه‌شده در زبان هدف با زبان اصلی اطمینان حاصل شود.

توصیه می‌شود که به‌منظور مقایسه نسخه ترجمه‌شده با نسخه اصلی، کمیته بازنگری تشکیل شود. اعضای این کمیته می‌بایست به هر دو زبان تسلط کافی داشته باشند و برای اصلاح یا تغییر مفاهیم دوپهلوی، نامربوط و گنگ فعالیت نمایند. البته تمام این اصطلاحات با تکیه بر حفظ مفهوم اولیه نسخه به زبان اصلی انجام می‌گیرد [۸]. همچنین، استفاده از کدهای مختلف در هنگام بازنگری به‌منظور همسان‌سازی دقیق‌تر عبارات در دو پرسش‌نامه ترجمه‌شده به زبان هدف و زبان اصلی توصیه می‌شود. می‌بایست به هر عبارت از نظر کیفیت برابری فرهنگی امتیازی داده شود. اگر عبارتی نمره پایین دریافت کند، ارزیابی و مقایسه بیشتر بین فرهنگ جامعه مبدأ و هدف ضروری است [۹].

عوامل موثر در انتخاب روش‌های ترجمه

فاکتورهایی مانند اهداف مطالعه، دسترسی به مترجمان، قضاوت‌ها، افراد مسلط به دو زبان، بودجه و زمان، ممکن است انتخاب روش ترجمه را تحت تاثیر قرار دهند. اگر هدف مطالعه انجام مقایسه بین فرهنگی باشد، بایستی از ترجمه برگشتی همراه با آزمون دوزبانه و تک‌زبانه استفاده شود. با این وجود، اگر تعداد کافی از مترجمان، قضاوت‌ها و افراد مسلط به دو زبان وجود نداشته باشد یا زمان و بودجه مطالعه شدیداً محدود باشد، کیفیت فرآیند ترجمه به‌طرز اجتناب‌ناپذیری تغییر خواهد یافت [۳]. محدودیت منابع و امکانات منجر به انجام ترجمه‌ای بی‌دقت و بدون رعایت اصول استاندارد می‌شود [۹]. حداقل استاندارد توصیه‌شده برای به‌کارگیری ابزار در زبان دیگر، ترجمه برگشتی و آزمون (با همسانی درونی قابل پذیرش) به‌وسیله افراد مسلط به زبان هدف است. ترجمه برگشتی، اطمینان از همسان بودن ابزار در هر دو زبان (مرجع و هدف) را فراهم می‌کند [۳]. ارزیابی همسانی درونی نیز، نشان‌دهنده اعتبار ترجمه نسخه به زبان هدف است [۱۰].

مراحل ترجمه

محققان برای ترجمه از ابزارها و روش‌های گوناگونی استفاده می‌نمایند. آکوادور و همکاران فرآیند ترجمه را در سه مرحله خلاصه می‌نمایند [۱۱]. درحالی‌که برسلین و همکاران [۱۲]، یک یا چند مورد از تکنیک‌های، (۱) ترجمه بازگشتی؛ (۲) تکنیک‌های دوزبانه؛ (۳) رویکرد مشاوره‌ای؛ و/یا (۴) انجام پیش‌آزمون را توصیه می‌کنند. هیچ‌کدام از این تکنیک‌ها کامل و بدون نقص نیستند. هر تکنیک با یک یا دو رویکرد معادل سروکار دارد، بنابراین مکمل یکدیگر هستند. البته، انجام ترجمه برگشتی به‌وسیله محققان مطالعات بین‌فرهنگی بسیار توصیه شده است [۳].

هو [۱۳]، فرآیند ترجمه را دارای چهار مرحله، (۱) ترجمه از زبان اصلی به زبان هدف؛ (۲) ترجمه برگشتی به‌وسیله گروه متخصص؛ (۳) انجام پیش‌آزمون و کسب اطلاعات شناختی؛ و (۴) گزارش نهایی می‌داند. عده‌ای از پژوهشگران و طراحان پرسش‌نامه، انجام مراحل بیشتری را در فرآیند ترجمه توصیه می‌نمایند. به‌عنوان مثال، واید و همکاران هشت مرحله انجام مرحله مقدماتی، ترجمه پرسش‌نامه از زبان اصلی به زبان هدف، ترکیب و تلفیق نسخه‌های ترجمه اولیه به ترجمه واحد، برگردان نسخه نهایی از زبان هدف به زبان اصلی (ترجمه بازگشتی)، بازنگری نسخه ترجمه‌شده از زبان هدف به زبان اصلی، کسب اطلاعات شناختی، اصلاح و جمع‌بندی و تهیه گزارش نهایی را پیشنهاد می‌دهند [۱۴].

مانسیرینگال و ویکسون الگویی عمرحله‌ای (ترجمه صرف، ترجمه صرف همراه با آزمون آن، ترجمه برگشتی، ترجمه برگشتی و آزمون تک‌زبانه، ترجمه برگشتی و آزمون دوزبانه، ترجمه برگشتی و آزمون‌های تک‌زبانه و دوزبانه) ارایه می‌دهند که هر مرحله می‌تواند به‌صورت مجزا در فرآیند ترجمه به‌کار گرفته شود. این دو محقق معتقدند که حداقل استاندارد برای استفاده از ابزار به زبان دیگر شامل ترجمه برگشتی ابزار و آزمون آن به روش تک‌زبانه است [۳]. در حال حاضر، ترجمه بعضی از پرسش‌نامه‌ها توسط پژوهشگر صورت می‌گیرد و گروهی از مترجمین متخصص و مرتبط با هدف مطالعه تشکیل نمی‌شود. به همین دلیل، اصول استاندارد رعایت نشده و تطابق فرهنگی معانی حاصل نمی‌شود [۹]. این درحالی است که تطابق فرهنگی معانی جملات، نخستین گام در ترجمه پرسش‌نامه‌های غیرفارسی است. چنین فرآیندی در مطالعه بین‌دانشگاهی ضروری است و انجام آن باعث ایجاد زمینه مساعد برای پژوهش‌های دانشگاهی بین کشورها می‌شود [۷].

ترجمه پرسش‌نامه از زبان اصلی به زبان هدف

اکثر صاحب‌نظران ترجمه پرسش‌نامه معتقدند که در مرحله ترجمه از زبان اصلی به زبان هدف وجود حداقل دو مترجم ضروری است و مترجمان باید به هر دو زبان اصلی و هدف تسلط کافی داشته و دارای سابقه فعالیت ترجمه پرسش‌نامه باشند تا سؤالات و واژه‌های پرسش‌نامه اصلی با نسخه ترجمه‌شده معنی و مفهومی یکسان داشته

باشد. در این مرحله، باید از ترجمه کلمه‌به‌کلمه پرهیز شود، عبارات مشکل و دوپهلوی و واژه‌های غیرمصطلح به کار نروند، ترجمه روشن و واضح باشد، اصطلاحات معادل‌سازی شوند و همچنین، به کاربرد کلمات برحسب گروه سنی و جنسی توجه شود [۱۳].

ترجمه صرف به‌عنوان پایین‌ترین سطح فرآیند ترجمه در نظر گرفته می‌شود و حداقل زمان و هزینه برای انجام این مرحله لازم است؛ اما باید دانست که هیچ‌گونه مقایسه‌ای بین نسخه نهایی ترجمه‌شده و نسخه اصلی صورت نمی‌گیرد و ممکن است قسمتی از اطلاعات نیز از بین برود [۴]. بنابراین، مطالعاتی که فرآیند ترجمه را فقط محدود به انجام این مرحله می‌کنند بایستی از ابزار مورد نظر برای مقایسه‌های بین‌فرهنگی استفاده نمایند. البته در مواقعی که محدودیت در وقت و هزینه وجود دارد یا فقط یک مترجم در دسترس است، انجام ترجمه صرف می‌تواند اجتناب‌ناپذیر باشد [۳].

برگردان نسخه ترجمه‌شده از زبان هدف به زبان اصلی

در این مرحله، نسخه ترجمه‌شده پرسش‌نامه از زبان اصلی به زبان هدف، توسط یک تا سه نفر مترجم که به هر دو زبان مسلط بوده و در مرحله قبلی شرکت نداشته‌اند، از زبان هدف به زبان اصلی برگردانده می‌شود [۱]. بهتر است که زبان مادری مترجمان با زبان نسخه اصلی ابزار مطابقت داشته باشد. همچنین، گروه مترجمان نباید نسخه اصلی را قبلاً دیده باشند. باید توافق کلی بین گروه مترجمان برای برگردان عبارات وجود داشته باشد و درصورت وجود اختلاف‌نظر، فرد هماهنگ‌کننده گروه بهترین گزینه را انتخاب کند [۱۱]. اگر هدف مطالعه انجام مقایسه بین‌فرهنگی باشد، ترجمه برگشتی مورد نیاز است. ترجمه برگشتی امکان مقایسه نسخه اصلی و ترجمه شده به روش فرهنگی را فراهم می‌آورد. درنتیجه، این امکان به وجود می‌آید که تفاوت‌ها و تناقض‌های عبارات در دو نسخه مشخص شده و اصلاحات لازم برای رفع اختلافات بین دو گروه مترجمان انجام شود. در برگردان نسخه ترجمه‌شده، اصلاح کلمات و مفاهیمی که در زبان دیگر معادلی برای آنها وجود ندارد امکان‌پذیر می‌شود [۱۲] و هر مترجمی باید دلیل قانع‌کننده‌ای برای ارایه پیشنهاد انجام اصلاحات داشته باشد [۱۱]. این تکنیک به برابری و یکسان‌سازی مفاهیم کمک می‌کند. به‌علاوه، اعتبار ابزار تقویت شده و اعتبار مطالعه و باورپذیری یافته‌ها به‌طور همزمان بالا می‌رود [۱۲].

انجام پیش‌آزمون

پیش‌آزمون به‌صورت مجزا می‌تواند در هر یک از مراحل ترجمه صورت گیرد و کیفیت فرآیند ترجمه را افزایش دهد [۸]. با انجام پیش‌آزمون، وضوح و شفافیت نسخه ترجمه‌شده سنجیده می‌شود و عبارات غیرقابل درک مشخص شده و مورد بازبینی قرار می‌گیرند [۱۵]. در این مرحله، پرسش‌نامه در گروه کوچکی از افراد یا بیماران موردنظر به‌منظور قابلیت درک، تفسیر و برداشت آنها و بررسی کلمات جایگزین مورد آزمایش قرار می‌گیرد [۱۴].

در هنگام ترجمه جملات و واژه‌ها، بایستی به معانی و کاربرد آنها در جامعه و فرهنگ مورد نظر توجه شود و این امر به کسب نتایج دقیق پژوهشی و امکان مقایسه آنها با یافته‌های سایر پژوهش‌ها در داخل و خارج از کشور کمک می‌نماید. همچنین، علاوه بر ایجاد روابط و همکاری بین مراکز پژوهشی داخل کشور و بین‌المللی، سطح علمی مقالات ارتقا می‌یابد.

منابع

- ۱- افراسیابی فرادشیر، یغمایی فریده، عبدلی سامره، عابدسعیدی ژیلا. روند ترجمه پرسش‌نامه‌های پژوهشی و انطباق آنها از لحاظ فرهنگی. مجله دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی. ۱۳۸۵؛ ۱۶(۵۴): ۶۶-۵۸.
- 2- International Council of Nurses (ICNP) [Database on the internet]. Geneva, Switzerland: Translation guidelines for international classification for nursing practice CNP [cited 2008, 15 Dec]. Available from: <http://www.icn.ch/icnp.htm>.
- 3- Maneesriwongul W, Dixon J K. Instrument translation process: A method review. *J Advanced Nurs*. 2004;48(2):172-86.
- 4- Jones PS, Lee JW, Philips LR, Zhang XE, Jaceldo KB. An adaptation of Brislin's translation model for cross-cultural research. *Nurs Res*. 2000;50(5):300-4.
- 5- McGorry SY. Measurement in a cross-cultural environment: Survey translation issues. *Qual Market Res: Int J*. 2000;3(2):74-81.
- 6- Knudsen HC, Vazquez-Barquero JL, Welcher B, Gaité L, Becker T, Chisholm D, et al. Translation and cross-cultural adaptation of outcome measurement for schizophrenia. *Br J Psychiatry*. 2000;177(39):8-14.
- 7- Guillemin F, Bombardier C, Beaton D. Cross-cultural adaptation of health related quality of life measures: Literature review and proposed guidelines. *J Clin Epidemiol*. 1993;46(12):1417-32.
- 8- Squires A. Language barriers and qualitative nursing research: Methodological considerations. *Int Nurs Rev*. 2008;55:265-73.
- 9- Rahman A, Iqbal Z, Waheed W, Hussain N. Translation and cultural adaptation of health questionnaires. *J Pakistan Med Assoc*. 2003;53(4):142-7.
- 10- Sperber AD. Translation and validation of study instruments for cross-cultural research. *Gastroenterology*. 2004;126:124-6.
- 11- Acquadro C, Lafortune L, Mear I. Quality of life in multiple sclerosis: Translation on French-Canadian of the MSQOL-54. *Health Qual life Outcomes*. 2003;1(70):1-7.
- 12- Brislin RW, Lonner WJ. Cross-cultural research methods. New York: John Wiley & Sons; 1973.
- 13- WHO [Database on the internet]. Process of translation and adaptation of instruments [published 2008; cited 2009, 11 Aug]. Available from: http://www.who.int/programmesandprojects/substance_abuse/research_tools/translation/en/print.html.
- 14- Wild D, Grove A, Martin M, Eremenco S, McElroy S, Verjee-Lorenz A, et al. Principles of good practice for the translation and cultural adaptation process for patient-reported outcomes (PRO) measures: Report of the ISPOR task force for translation and cultural adaptation. *J Value Health*. 2005;8(2):94-104.
- 15- Cull A, Sprangers M, Bjordal K, Aaronson N, West K, Bottomley A. EORTC quality of life group: Translation procedure. 2nd ed. Amsterdam: EORTC Quality of Life Group; 2002. p. 7-11.

پیش‌آزمون را می‌توان در گروهی از نمونه‌های مسلط به یک زبان یا هر دو زبان (زبان اصلی و زبان هدف) انجام داد. در صورتی که تعداد کافی از افراد مسلط به دو زبان وجود داشته باشند، می‌توان آزمون را به صورت تکنیک دوزبانه برگزار نمود. این مسأله فرصتی برای آزمون نسخه‌های زبان مبدأ و هدف ایجاد می‌نماید. در نتیجه، هرگونه اختلافی بین نسخه‌ها آشکار می‌شود [۳].

هو، حداقل ۱۰ نفر را برای انجام آزمون کافی می‌داند و معتقد است که نمونه‌ها باید از گروه‌های جنسی، اجتماعی و اقتصادی متفاوت بوده و بالاتر از ۱۸ سال سن داشته باشند. باید از افراد خواسته شود که جملات و عبارات نامفهوم یا دوپهلوی را مشخص نمایند، بعد از خواندن عبارات آن را به زبان خود بیان کنند و اولین مطلبی که به ذهن‌شان خطور می‌کند را اظهار نمایند. در نهایت، اطلاعات به‌دست‌آمده درباره پرسش‌نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد و اصلاحات لازم در نسخه ترجمه‌شده اعمال می‌شود [۱۳].

اعتباریابی پرسش‌نامه و تهیه گزارش نهایی

از آنجایی که هنگام ترجمه امکان خدشه‌دار شدن اعتبار و روایی پرسش‌نامه وجود دارد، پس از اتمام مراحل ترجمه، بررسی و تعیین اعتبار و روایی ابزار ضروری است. به عقیده اسپربر، روش‌های مختلفی برای اعتباریابی ترجمه وجود دارد. مثلاً می‌توان از گروهی از متخصصان که به هر دو زبان تسلط کافی دارند در این راستا بهره گرفت، زیرا از این طریق می‌توان مشکلات فرآیند را نیز مشخص نمود [۱۰].

در پایان کار، باید گزارش نهایی از تمامی مراحل فرآیند ترجمه و تطابق فرهنگی آن به صورت مکتوب و دقیق تهیه شود و به همراه پرسش‌نامه ترجمه‌شده برای طراح اصلی پرسش‌نامه ارسال شود [۱۳].

همچنین، نسخه نهایی ترجمه‌شده پرسش‌نامه از زبان اصلی به زبان هدف و برگردان آن، عباراتی که حذف یا جایگزین شده‌اند و تغییرات مجاز اعمال شده، به همراه اطلاعاتی در مورد چگونگی انتخاب مترجمان، باید ضمیمه شده و به طراح اصلی پرسش‌نامه ارائه شود [۱۵].

نتیجه‌گیری

در تحقیقات بین‌فرهنگی، اصول استاندارد برای هدایت فرآیند ترجمه ابزار وجود ندارد. کیفیت فرآیندهای استفاده‌شده برای ترجمه ابزارهای تحقیقاتی به طور وسیعی قابل تغییر است. در نتیجه، توافق و اجماع بر اصول استاندارد چگونگی ترجمه ابزار، ضروری است. دستیابی به استانداردهای موردتوافق در ترجمه ابزارهای تحقیقی، کیفیت ابزار ترجمه شده را بالا می‌برد و این مسأله به نوبه خود موجب افزایش پتانسیل تحقیقات موثر در افرادی از زبان و فرهنگ‌های گوناگون می‌شود.